

Vergaderjaar 2022–2023

36 271

Wijziging van de begrotingsstaat van het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat (XIII) voor het jaar 2023 (Incidentele suppletoire begroting inzake gasopslag Bergermeer en garantieregeling Porthos)

Nr. 4

VERSLAG HOUDENDE EEN LIJST VAN VRAGEN EN ANTWOORDEN

Vastgesteld 17 februari 2023

De vaste commissie voor Economische Zaken en Klimaat, belast met het voorbereidend onderzoek van dit voorstel van wet, heeft de eer verslag uit te brengen in de vorm van een lijst van vragen met de daarop gegeven antwoorden.

De vragen zijn op 19 januari 2023 voorgelegd aan de Minister van Economische Zaken en Klimaat. Bij brief van 14 februari 2023 zijn ze door de Minister van Economische Zaken en Klimaat beantwoord.

Met de vaststelling van het verslag acht de commissie de openbare behandeling van het wetsvoorstel voldoende voorbereid.

De voorzitter van de commissie,
Agnes Mulder

De griffier van de commissie,
Nava

1

Ligt het gasverbruik dit stookseizoen hoger of lager dan wat u had verwacht bij de temperaturen die we de afgelopen maanden hebben gezien?

Antwoord

Nederland heeft afgelopen jaar 22% gas bespaard ten opzichte van het gemiddelde van de afgelopen 5 jaar. Voor het stookseizoen '22-'23 (oktober tot december) is dit 28% geweest. We hebben tot nu toe vrij milde temperaturen gehad wat leidt tot lager gas verbruik. Op dit moment is het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) bezig met een berekening voor het aardgasverbruik in woningen in 2022 gecorrigeerd voor temperatuur. Hierbij zullen weers- en andere effecten worden meegenomen. Deze publicatie wordt rond 13 februari 2023 verwacht. Voor andere sectoren blijkt het erg lastig om temperatuur effecten mee te nemen.

2

Zijn het worstcasescenario voor de gasleveringszekerheid en de voorwaarden waaraan moet worden voldaan om een gastekort te voorkomen, zoals beschreven in de brief uit september 2022, nog steeds actueel? Hoe weegt de verwachting dat er mogelijk een tekort ontstaat van 30bcm in Europa op tegen dit scenario?

Antwoord

Het *worst case scenario* is dit najaar door Gasunie Transport Services (GTS) geactualiseerd; in de Kamerbrief van 9 december 2022 heb ik u daar over geïnformeerd.¹ Vanwege de goed gevulde gasopslagen, uitbreiding van de LNG-importcapaciteit en het daarop volgende extra LNG-aanbod en de gerealiseerde vraagreductie, gaf GTS aan dat Nederland bij aanvang van deze winter voldoende gasvoorraden had om een normale winterperiode door te komen. Momenteel zijn de bergingen nog goed gevuld (68,5% op 31 januari)²; de verwachting is dan ook dat Nederland met redelijk gevulde gasopslagen het vulseizoen (1 april) begint.

Zowel GTS als het Internationaal Energieagentschap (IEA) voorspelden dit najaar dat er na de winter 2022–2023 sprake zou kunnen zijn van een tekort aan gas in Europa bij het volledig wegvallen van Russisch gas naar Europa en als de LNG-vraag uit China weer op het 2021-niveau komt. Het IEA gaf aan dat in dit geval Europese landen een tekort van 30 bcm moeten overbruggen om de gasopslagen voorafgaand aan de winter 2023–2024 tot 95% te kunnen vullen. Zowel op EU-niveau als in IEA-verband worden mogelijkheden geïdentificeerd om dit tekort te overbruggen. De aankomende informele Energieraad spreekt hierover, net als een extra digitale bijeenkomst van IEA-ministers op 15 februari 2023.

3

Kunt u de herkomst van de gasbesparing dit stookseizoen uiteenzetten? Welk aandeel van deze besparing was afkomstig van huishoudens, hoeveel van de industrie, hoeveel van publieke voorzieningen, enz.?

Antwoord

Het CBS berekent het aandeel van de verschillende sectoren normaliter op jaarbasis. Zij zijn bezig met een verdeling per sector per maand. Dit blijkt echter nog lastig te destilleren uit de verschillende datasets waar zij mee werken. Op 13 februari komt het CBS met een nieuwsbericht over het verbruik per sector. Hierbij zal ook een achtergrondartikel worden

¹ Kamerstuk 29 023 nr. 384

² Update gasleveringszekerheid 31 – 3 februari 2023 | Publicatie | Rijksoverheid.nl

gepubliceerd met een maatwerktabel met aardgasverbruik per maand per sector van januari 2019 tot en met december 2022.

4

Hoe dragen bedrijven uit Nederland en andere landen bij aan het vullen van de gasopslag Bergermeer?

Antwoord

Bedrijven dragen bij aan het vullen van gasopslag Bergermeer door zelf capaciteit bij gasopslag Bergermeer te contracteren en daarin vervolgens gas op te slaan. Afgelopen vulseizoen is de gasopslag Bergermeer voor het overgrote deel gevuld door marktpartijen. Marktpartijen hebben uiteindelijk 33,83 TWh aan gas in Bergermeer opgeslagen; Energie Beheer Nederland (EBN) heeft de overig 12,2 TWh aan opslagcapaciteit -met instemming van de Staatssecretaris van EZK- gevuld.

Zoals in de Kamerbrief «gasleveringszekerheid en gasopslagen»³ gecommuniceerd, heeft het kabinet de ambitie om de gasopslagen in Nederland gemiddeld voor minimaal 90% te vullen voor de winter 2023–2024. Dit betekent dat er 1 november 2023 minimaal 43,65 TWh aan gas in Bergermeer moet worden opgeslagen (90% van de omvang van gasopslag Bergermeer). Voor komend seizoen heeft het kabinet wederom instemming aan EBN verleend, ditmaal om tot 20 TWh aan gas in gasopslag Bergermeer op te slaan, voor zover andere marktpartijen dit niet doen. Om andere marktpartijen te stimuleren gas op te slaan, verkent het kabinet een subsidiemaatregel in lijn met de subsidiemaatregel van afgelopen vulseizoen. Uw Kamer wordt hier op korte termijn over geïnformeerd.

5

Op welke manier wordt er bijgedragen door buitenlandse overheden aan het vullen van de gasopslag Bergermeer?

Antwoord

Het zijn marktpartijen die gas in gasopslag Bergermeer opslaan. Een overzicht van de klanten van gasopslag Bergermeer vindt u op de website van de gasopslag.⁴

De Europese verordening van juni 2022 betreffende gasopslag verplicht ook lidstaten zonder gasopslagen om te zorgen dat marktpartijen uit deze lidstaat voorbereidingen treffen om gas in andere lidstaten op te slaan (voor minimaal 15% van het gemiddelde jaarlijkse gasverbruik van de afgelopen vijf jaar).⁵

Zoals in de Kamerbrief «gasleveringszekerheid en gasopslagen» van 9 december 2022 gedeeld is het uitgangspunt dat de kosten die met de vulmaatregelen gemoeid zijn worden gedragen door de gebruikers (ofwel: de gebruiker betaalt). Dit betreft zowel gebruikers in Nederland als daarbuiten. Om de uiteindelijke gemaakte kosten op gebruikers te verhalen, wordt gewerkt aan een heffing op geboekte capaciteit voor transport via het landelijk gastransportnet van GTS, dit bovenop – maar niet in – de tarieven voor gastransport. Op die manier kan de rekening worden gelegd bij de gebruikers die profiteren van de vulling van de gasopslagen (leveringszekerheid), inclusief de gebruikers in het buitenland. Deze heffing wordt zodanig uitgewerkt dat de financiering een

³ Kamerstuk 29 023, nr. 384

⁴ Current customers | Gas Storage Bergermeer

⁵ Artikel 6 quater, eerste lid, van Verordening (EU) 2017/1938 van het Europees Parlement en de Raad van 25 oktober 2017 betreffende maatregelen tot veiligstelling van de gasleveringszekerheid en houdende intrekking van Verordening (EU) nr. 994/2010 (Pub EU 2017, L 280).

vorm van voorfinanciering is en de uiteindelijke kosten door de gebruikers van het gastransportnet worden opgebracht.

6

Hoeveel van de toegekende gelden uit de SDE+(+) zijn toegekend aan het project Porthos? Hoeveel hiervan is al uitgegeven?

Antwoord

In 2021 zijn er vanuit de SDE+-beschikkingen afgegeven voor een totaal van maximaal € 2,1 miljard. Deze beschikkingen zijn afgegeven aan de emittenten, de partijen die de CO₂ uit stoten en deze zullen afvangen. De subsidie wordt enkel uitbetaald wanneer de CO₂ wordt opgeslagen. Op dit moment is er daarom nog geen SDE+-subsidie uitbetaald. Hoeveel subsidie er uitbetaald zal worden, hangt af van het volume aan CO₂ dat uiteindelijk wordt opgeslagen en van de CO₂-prijs in het betreffende jaar. Bij een stijgende CO₂-prijs zal er minder subsidie uitbetaald worden. De resultaten over de SDE+-ronde van 2022 zullen dit voorjaar bekend worden gemaakt.

7

Welke voorwaarden zijn er verbonden aan het voorkomen dat gas tegen een te hoge aankoopprijs wordt ingekocht?

Antwoord

Om te voorkomen dat EBN het gas tegen een te hoge aankoopprijs koopt heeft EZK met EBN een maximale aankoopprijs afgesproken. EBN koopt dus geen gas aan dat boven die prijs wordt aangeboden. Dit is zo afgesproken zodat a) EBN op momenten van schaarste, wanneer de prijzen hoog zijn, geen extra gas uit de markt onttrekt; en b) dit de voorfinanciering van EBN beperkt houdt. Daarnaast is met EBN ook een maximale negatieve zomer-winterspread afgesproken.

8

Kunt u aantonen dat de communicatiecampagne «Zet ook de knop om» effectief is gebleken?

Antwoord

Mensen hebben hun energierekening fors omhoog zien gaan het afgelopen jaar. Dit zorgt ervoor dat zij opzoek gaan naar manieren om energie te kunnen besparen. De «Zet ook de knop om» campagne voorziet in deze vraag en is succesvol geweest in het benadrukken van de energiebesparende maatregelen die Nederlanders kunnen nemen om hun energieverbruik terug te dringen. Dit heeft ervoor gezorgd dat bijna alle mensen minimaal één maatregel al uitvoeren, en deze score wordt behouden door de campagne. Doordat de meeste huishoudens maatregelen zoals de thermostaat lager zetten of korter douchen al uitvoeren, is er een vraag naar extra maatregelen die kunnen worden gedaan. Dit wordt meegenomen voor de doorontwikkeling van ZODKO voor 2023, o.a. door het meenemen van extra handelingsperspectieven. Daarentegen zie ik een daling in de intentie tot het nemen van energiebesparende maatregelen, maar komt dit omdat men – zowel huishoudens als ondernemers – aangeeft voor hun gevoel alle mogelijke energiebesparende maatregelen al te nemen. Nederlanders nemen dus zeker energiebesparende maatregelen om hun energieverbruik op korte termijn te verminderen en de campagne is in staat geweest dit te behouden. Ook zal er duidelijker worden gecommuniceerd wat bedrijven kunnen doen. Ruim zes op de tien Nederlanders geeft aan dat er te veel gekeken wordt naar «de gewone mens» om energiebesparende maatregelen te nemen en dat er te weinig naar bedrijven wordt gekeken.

De meeste ondernemers weten wat ze kunnen doen om energie te besparen op korte termijn. Zo zie ik dat de geholpen kennis over energiebesparende maatregelen na de campagne zeer hoog blijft. Na de campagne weten meer ondernemers spontaan te noemen dat het uitzetten van de ventilatie/airco een energiebesparende maatregel is. Dit duidt op een effect van de campagne.

Ook blijkt dat 8 op de 10 ondernemers de thermostaat lager zet. Hiernaast sluiten driekwart van de ondernemers de deuren vaak of altijd om verlies van warmte tegen te gaan.

Over het algemeen wordt de campagne steeds vaker herkend. Ook scoort het met een 7.1 gelijk aan andere Rijksoverheidscampagnes.

Hierbij dient wel te worden gezegd dat de campagne gedragsverandering betreft. Dit maakt het moeilijk te zeggen hoeveel van de gedragsverandering toegeschreven kan worden aan de campagne en hoeveel aan bijvoorbeeld de hoge energieprijzen. Wel zie ik ook een positief neven-effect bij bijvoorbeeld drinkwater gebruik. Dit is vorig jaar gedaald met 10%, hoogstwaarschijnlijk doordat mensen minder lang douchen.

9

Hoe groot acht u de kans dat de garantieregeling voor Porthos gebruikt zal gaan worden?

Antwoord

De garantieregeling voor Porthos geldt tot en met december 2023 en wordt gebruikt indien de benodigde natuurwetvergunning niet verkregen wordt. De kans hierop is moeilijk te kwantificeren en kan niet op basis van historische gegevens worden vastgesteld. Op basis van een juridische analyse is deze kans in het toetsingskader ingeschat op circa 15%.

10

Wat is het totale bedrag aan garantstellingen voor het project Porthos?

Antwoord

Er wordt alleen een garantie verleend voor het eventueel niet verkrijgen van de natuurwetvergunning. Het totaalplafond van deze garantie is € 175,6 miljoen. Dat is 80% van de waarde van de contracten die in de periode van 12 december 2022 tot en met 31 december 2023 aangegaan moeten worden.

11

Wat is in totaal uitgegeven door het Rijk aan het project Porthos?

Antwoord

EZK heeft in 2019 een subsidie aan EBN verleend van ten hoogste € 9,8 miljoen voor hun deelname in de FEED-fase van het project. Ook is er vanaf 2022 een lening aan EBN verstrekt van € 53,4 miljoen voor de realisatiefase van het project. Over deze lening betaalt EBN een marktconforme rente en de lening wordt gedurende de looptijd van het project terugbetaald. De investeringskosten komen voor rekening van de betrokken deelnemingen.

12

Hoeveel van het totale uitgegeven bedrag aan het project Porthos is afkomstig uit SDE+(+)?

Antwoord

Zoals toegelicht in het antwoord op vraag 6 is dat nog niet te zeggen omdat er pas SDE++-subsidie wordt uitbetaald na afloop van het jaar waarin daadwerkelijke CO₂-opslag en dus CO₂-reductie heeft plaatsge-

vonden. Wel is te zeggen dat de maximale subsidie in totaal € 2,1 miljard bedraagt, omdat voor dit maximale bedrag beschikkingen zijn verleend.

13

Welke partijen hebben een bedrag ontvangen voor het project Porthos, en hoeveel is dat?

Antwoord

Vanuit de SDE++ zijn er vier partijen die een beschikking hebben ontvangen voor de afvang van CO₂ en levering aan Porthos voor de opslag. Dit zijn Air Liquide, Air Products, Exxon Mobil en Shell. In totaal zullen zij gezamenlijk jaarlijks 2,5 Mton CO₂ afvangen en leveren aan Porthos.

Daarnaast heeft de beleidsdeelneming EBN subsidie ontvangen voor haar deelname in de FEED-fase van het project. Zie voor bedragen het antwoord op vraag 11.

14

Wat gebeurt er met de garantstellingsgelden indien het project Porthos geen doorgang zal vinden?

Antwoord

Indien het Porthos-project geen doorgang vindt omdat de natuurwetvergunning definitief níét verkregen wordt, dan wordt maximaal € 175,6 miljoen uitgekeerd aan de drie Porthos-partijen (Gasunie, EBN en Havenbedrijf Rotterdam). Hier tegenover staan de premieontvangsten die de Porthos partijen voor de garantie betalen, ter hoogte van € 21,9 miljoen. De hoogte van het uit te keren bedrag is afhankelijk van de waarde van de contracten die zijn aangegaan op het moment dat definitief duidelijk is geworden dat de benodigde vergunningen niet zullen worden verkregen. Als het Porthos-project om een andere reden niet doorgaat zal het garantiebedrag niet uitgekeerd worden en vloeien deze middelen terug naar de SDE-begrotingsreserve op de begroting van EZK, van waaruit dekking voor de garantie is geboden.

15

Wat gebeurt er met de door het Rijk geïnvesteerde gelden indien het project Porthos geen doorgang zal vinden?

Antwoord

Indien Porthos geen doorgang vindt en indien de emittenten aan wie een SDE++-beschikking is verleend hun CO₂ niet via een alternatief opslagproject kunnen reduceren, dan zullen de beschikkingen komen te vervallen en zullen de gereserveerde SDE-middelen naar de begrotingsreserve SDE vloeien. De subsidie die aan EBN verleend is, is reeds uitbetaald en heeft geleid tot afronding van de FEED-fase. De kennis die is opgedaan is, indien het project Porthos geen doorgang vindt, mogelijk deels toepasbaar op andere CCS-projecten in Nederland of daarbuiten. De aan EBN verstrekte lening voor deelname aan de realisatiefase van het Porthos project wordt in ieder geval terugbetaald aan EZK.

16

Indien een of meerdere partijen failliet gaat bij het project Porthos, wat gebeurt er dan met de door het Rijk geïnvesteerde gelden?

Antwoord

Dat hangt af of het project in een andere vorm of met een andere initiatiefnemer zal worden doorgezet. Indien het project geen doorgang vindt, dan is enkel de subsidie die aan EBN is verstrekt reeds uitbetaald. Indien het project alsnog doorgang vindt, dan komen de geïnvesteerde

gelden ten gunste van het project. De initiatiefnemers van Porthos, de staatsdeelnemingen, zijn financieel solide. Indien één van de emittenten failliet gaat, dan vervalt de subsidiebeschikking die zij hebben ontvangen en vloeit het gereserveerde bedrag terug naar de begrotingsreserve SDE++. De capaciteit op de infrastructuur die dan mogelijk vrijkomt, zal potentieel kunnen worden overgenomen door andere partijen.

17

Wie wordt eigenaar van intellectueel eigendom als gevolg van de ontwikkeling van nieuwe technologie bij het project Porthos?

Antwoord

Indien bij de uitvoering van het Porthos-project technologie wordt ontwikkeld en kennis wordt opgedaan waarvan de drie Porthos-partijen van mening zijn dat dit intellectuele eigendomsrechten zijn die de moeite waard zijn om beschermd te worden, kunnen zij de technologie en kennis beschermen door intellectuele eigendomsrechten te registreren (bijvoorbeeld door middel van het aanvragen en registreren van een octrooi) of beschermen als industrieel geheim. Welke afspraken en beleid daarop wordt gevoerd is aan de bij Porthos betrokken partijen zelf om daar afspraken over te maken. De garantie heeft daar geen verdere invloed op.

18

Hoeveel geld is er al door het Rijk uitgegeven aan het project Porthos? Is dit geld verloren indien er geen vergunning wordt verleend?

Antwoord

In het antwoord op vraag 11 heb ik aangegeven hoeveel subsidie er reeds is verleend. Indien er geen natuurwetvergunning wordt verleend en indien het project om die reden geen doorgang vindt, dan zal de garantieregeling van toepassing zijn en er een bedrag van maximaal € 175,6 miljoen worden uitbetaald aan de 3 Porthos-partijen, te weten Gasunie, EBN en het Havenbedrijf Rotterdam, om een deel van hun verlies te dragen. Hier tegenover staan de premieontvangsten die de Porthos-partijen voor de garantie betalen, ter hoogte van € 21,9 miljoen.

19

Kan het versnellen van woningisolatie en andere duurzaamheidsmaatregelen in 2023 een dusdanig grote rol spelen in het verminderen van het gasverbruik dat de realisatie van nieuwe LNG-terminals overbodig wordt?

Antwoord

De noodzaak van extra LNG-importcapaciteit wordt in de recente GTS-raming onderschreven.⁶ Woningisolatie en duurzaamheidsmaatregelen blijven van groot belang om de vraag naar gas te verkleinen. Het kabinet ziet echter nog steeds een noodzaak voor het uitbreiden van de Nederlandse LNG-importcapaciteit, tenminste voor tijdelijke duur. Zeker omdat de huidige vraagdestructie deels ongewenst is en het te krappe aanbod van gas tot een verslechterde concurrentiepositie van de Nederlandse industrie leidt ten opzichte van industrie buiten Europa. Tot slot, kunnen delen van de LNG-infrastructuur waarschijnlijk op de lange termijn dienen voor import van groene energiedragers, als (groene) waterstof.

20

Verwacht u dat de reservering van de Porthospartijen de komende twee jaar een belemmerend effect kan hebben op andere projecten die wel

⁶ Kenmerk 2023Z01462

gegarandeerd doorgaan, die wellicht ook behoefte hebben aan deze gereserveerde capaciteit?

Antwoord

De vier emittenten hebben in 2021 hun subsidiebeschikking ontvangen, uit de SDE-ronde van 2020. De budgetten van de daaropvolgende openstellingen waren dusdanig substantieel dat er zeer veel projecten zijn toegekend. Ik verwacht dus niet dat dit een belemmerend effect heeft gehad of zal hebben op andere projecten.

21

Welk inzicht heeft u in de herkomst van het aangeleverde gas door marktpartijen? Zijn er randvoorwaarden waar het aangeleverde gas aan moet voldoen?

Antwoord

Ja, het CBS publiceert hierover⁷. Gas dat naar Nederland komt, moet voldoen aan diverse kwaliteitseisen, niet aan herkomsteisen.

22

Wat is de onderverdeling van de 520,5 miljoen euro aan verwachte kosten voor de subsidie van EBN?

Antwoord

Van deze € 520,5 miljoen is € 177,5 miljoen begroot voor beheerkosten, zoals injecteer-, transport-, en financieringskosten. De overige € 343 miljoen is ter dekking van eventuele negatieve handelsresultaten.

23

Indien de EBN en marktpartijen niet aan de voorwaarden voor de subsidiemaatregel voldoen, welke sancties staan daar tegenover?

Antwoord

Wat betreft de marktpartijen en de subsidiemaatregel voor afgelopen vulseizoen: indien bij vaststelling blijkt dat de subsidieverplichtingen niet zijn nageleefd, bijvoorbeeld omdat niet op de gestelde data is voldaan aan de vereiste vulstand (artikel 4.9.10), dan vormt dit op grond van artikel 4:48, eerste lid, onderdeel b, van de Awb een grond om de subsidie te wijzigen ten nadele van de begunstigde dan wel in te trekken. Het kabinet verkent momenteel een vergelijkbare subsidiemaatregel voor marktpartijen om ze ook aankomend vulseizoen te stimuleren gas in gasopslag Bergermeer op te slaan. Het ligt voor de hand dat ook bij deze eventuele subsidiemaatregel de subsidie wordt gewijzigd, dan wel ingetrokken indien subsidieverplichtingen niet zijn nageleefd.

Wat betreft de vergoeding die aan EBN wordt toegekend: EBN informeert de Staatssecretaris van EZK maandelijks schriftelijk over de uitvoering van de opslagactiviteiten. Indien EBN één of meer verplichtingen die EBN zijn opgelegd niet nakomt, kan de Staatssecretaris van EZK deze beschikking intrekken of wijzigen.

24

Zijn de verwachte kosten van de afgevallen overige opties ook geraamd? Zo ja, wat waren de verwachte kosten per afgevallen optie?

Antwoord

Nee, de verwachte kosten van de afgevallen opties zijn niet geraamd, omdat deze opties ofwel niet effectief genoeg waren, ofwel niet

⁷ Oorsprong van gas (cbs.nl)

uitvoerbaar waren binnen de gewenste termijnen, ofwel niet realistisch waren omdat ze te risicovol waren voor de betrokken partijen.